

ISKORIŠTENOST UČIONICA ZA NASTAVU KLAVIRA U GLAZBENOJ ŠKOLI FRANJE KUHAČA OSIJEK

Domagoj Maras, magistar muzike, mentor
Glazbena škola Franje Kuhača Osijek
Tihana Ivanković, prof. klavira, izvrsna savjetnica
Glazbena škola Franje Kuhača Osijek

UVOD

Sve je veći pritisak nastave instrumenata i glazbeno-teorijskih predmeta na poslijepodnevnu smjenu zbog masovnog prelaska općeobrazovnih škola u prijednevnu smjenu. Zbog toga se pojavila potreba za istraživanjem optimalnosti korištenja učionica i eventualnih rješenja u problemima u organizaciji nastave. Istraživanje je nastojalo postaviti temelj u daljnjoj analizi optimizacije korištenja učionica za Glazbenu školu Franje Kuhača Osijek i sve glazbene škole koje će doći u problem zvan "cjelodnevna škola" zbog teške organizacije nastave većinski u poslijepodnevnoj smjeni.

GLAZBENA ŠKOLA FRANJE KUHAČA OSIJEK

Glazbena škola Franje Kuhača Osijek djeluje u Osječko-baranjskoj županiji s početkom rada 1921. godine od kada se bilježi neprekidan rad škole. Škola je registrirana kao srednja škola te nudi srednjoškolsko glazbeno obrazovanje (smjerovi: klavir, harfa, violina, viola, violončelo, kontrabas, flauta, klarinet, saksofon, oboa, fagot, truba, trombon, horna, tuba, udaraljke, solo pjevanje te teorijski smjer), osnovnoškolsko glazbeno obrazovanje (smjerovi: klavir, harfa, violina, viola, violončelo, kontrabas, flauta, klarinet, saksofon, oboa, fagot, truba, trombon, horna, tuba, udaraljke, suvremeni ples i klasični balet) te pripremno srednjoškolsko obrazovanje (smjerovi isto kao za srednjoškolsko, bez klavira). Škola djeluje na tri lokacije: u zgradi Škole na Trgu Sv. Trojstva 1, Osijek, u zgradi III. Gimnazije Osijek na adresi ul. Kamila Firingera 14 te u prostorima Kulturnog Centra Osijek na 3. katu zgrade. Potpisivanjem Sporazuma s III. Gimnazijom Osijek, uz suglasnost MZO-a, Škola je nakon trideset godina ponovno dobila i općeobrazovne predmete u srednjoj glazbenoj školi od šk. godine 2020./2021.

te je postala cjelovita obrazovna ustanova.¹ Zgrada Škole ima 23 učionice koje se koriste za nastavu, od čega je 9 učionica namijenjeno nastavi klavira (sve sadrže po dva instrumenta: dva koncertna klavira ili koncertni klavir i pijanino – takve su dvije). U školskoj godini 2022./2023. stalno je zaposleno 17 nastavnika klavira i korepeticije na puno radno vrijeme te je 1 nastavnik klavira i korepeticije zaposlen na nepuno radno vrijeme na neodređeno.² Od toga, mali dio nastavnika radi korepeticiju suvremenog plesa i klasičnog baleta što u ovom trenutku nije tema istraživanja. Na početku školske godine upisano je ukupno 134 učenika klavira, od kojih 117 pohađa osnovnu glazbenu školu, a njih 17 pohađa srednju glazbenu školu.³ Osim učenika koji su upisali smjer klavir, učenici drugih instrumenata u 6. razredu osnovne glazbene škole mogu odabrati izborni predmet Glasovir⁴, a od 1. do 3. srednje ga imaju kao obavezni predmet. Učenici smjera Solo pjevanje imaju taj predmet i u 4. razredu srednje glazbene škole.⁵

OPTEREĆENOST UČENIKA NASTAVOM KLAVIRA

Učenici osnovne glazbene škole kojima je klavir temeljni predmet, od prvog do trećeg razreda imaju nastavu klavira dva puta po 30 minuta, a od četvrtog raste na dva puta po 45 minuta.⁶ U srednjoj glazbenoj školi nastavlja se isto opterećenje do trećeg razreda srednje glazbene škole kada se povećava tjedna satnica klavira na tri puta po 45 minuta, do kraja srednjoškolskog obrazovanja dva puta po 30 minuta. Učenici teorijskog smjera od 1. pripremnog razreda do kraja 2. razreda srednje glazbene škole imaju nastavu klavira, a u trećem i četvrtom razredu srednje glazbene škole imaju nastavu klavira dva puta po 45 minuta.⁷ Za potrebe analize iskorištenosti učionica za nastavu klavira, mjerit ćemo vrijeme u sunčanim satima, a ne u školskim satima. Tako učenici nižih razreda imaju klavir 60 minuta tjedno, a od četvrtog razreda osnovne glazbene škole do kraja drugog razreda srednje glazbene škole imaju nastavu klavira 90 minuta tjedno. Učenici trećih i četvrtih razreda srednje glazbene škole imaju nastavu klavira 115 minuta tjedno. Osim toga, učenici drugih instrumentalnih smjerova te solo pjevanja imaju obaveznu nastavu korepeticije koju izvode nastavnici klavira. U prva dva razreda srednje glazbene škole ona iznosi 30 minuta tjedno, a u trećem i četvrtom razredu iznosi

¹ Godišnji plan i program u školskoj godini 2022./2023., str. 7

² U trenutku pisanja rada, 1 osoba zaposlena za stalno je na bolovanju te ju mijenjaju 2 osobe na nepuno radno vrijeme na određeno te je 1 osoba zaposlena na određeno na nastavu korepeticije suvremenog plesa.

³ Godišnji plan i program u školskoj godini 2022./2023., str. 27

⁴ Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu (2006.). Zagreb: MZOŠ

⁵ Nastavni plan i program za srednje glazbene škole (2008.). Zagreb: MZOŠ

⁶ Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu (2006.). Zagreb: MZOŠ

⁷ Nastavni plan i program za srednje glazbene škole (2008.). Zagreb: MZOŠ

45 minuta tjedno. Učenici osnovne glazbene škole imaju pravo na nastavu korepeticije, ali se ona dodjeljuje nastavnicima na osnovu 25 učenika osnovne škole za 1 sat korepeticije.

CILJ ISTRAŽIVANJA I PLANIRANI DOPRINOS

S obzirom da se mnoge glazbene škole bore sa osiguravanjem adekvatnih uvjeta za održavanje nastave instrumenata, ovo istraživanje i analiza postavljaju temelj daljnjim promišljanjima i raspravama o tome kako se prilagoditi problemima koje će cjelodnevna škola i jednosmjenska nastava u osnovnim općeobrazovnim školama donijeti drugim glazbenim školama. Ovo istraživanje je samo početak analize problema iskoristivosti učionica te optimizacije nastave instrumenata, teorijskih glazbenih predmeta te općeobrazovnih predmeta u glazbenim školama.

S obzirom na problematiku uvođenja cjelodnevnih škole i sve većeg broja osnovnih općeobrazovnih škola koje se prebacuju na jednosmjensku nastavu, zanima nas kolika je opterećenost učionica opremljenih za nastavu klavira te je li moguće osigurati adekvatnu nastavu svim učenicima ili će biti poteškoća i smetnji.

Hipoteze su:

1. U Školi postoji dovoljno učionica opremljenih za nastavu klavira
2. Povećana je opterećenost učionica u popodnevnim satima
3. Nije moguće smanjenje broja klavirskih učionica za izvođenje adekvatne nastave klavira

METODA ISTRAŽIVANJA

U ovom radu korištena je metoda analiza pedagoške dokumentacije. Analizirana je zauzetost učionica namijenjenih za održavanje nastave klavira i korepeticije te ukupno zaduženje nastavnika klavirskog odjela za nastavu klavira i korepeticije. Provedena je i komparativna analiza te kauzalna analiza u odnosu na nastavu glazbeno-teorijskih i općeobrazovnih predmeta.

Korišteni su rasporedi nastavnika klavirskog odjela te tablice zauzetosti učionica u 2022./2023. godini. Analizirano je radno vrijeme škole te rasporede nastavnika teorijskih i općeobrazovnih predmeta kako bi se ustanovila stvarna iskorištenost učionica za redovnu nastavu te ima li potrebe za promjenama u izvođenju nastave ili izmještanje određenih nastavnika u druge učionice za optimizaciju izvođenja nastave. Izdvojene su učionice u kojima se izvodi nastava klavira te su zbrojene ukupne mogućnosti izvođenja nastave (radno vrijeme

škole), zbrojili sve koji rade u pojedinim učionicama svakog dana te vidjeli koliko ostaje ili ne ostaje slobodnog vremena u učionicama za druge aktivnosti.

TIJEK ISTRAŽIVANJA I REZULTATI

Prije početka istraživanja, pribavljeno je odobrenje za njegovo provođenje od ravnateljice škole, Sunčanom Bašić, prof. Nakon odobrenja, podaci su prikupljeni s mrežne stranice škole⁸ iz Godišnjeg plana i programa za školsku godinu 2022./2023. odakle su preuzeti podaci o zaposlenicima, nastavnom planu te o broju upisanih učenika. Na virtualnoj zbornici Škole objavljene su tablice zauzetosti učionica u 2022./2023. godini te je satničar dostavio rasporede nastavnika koji predaju klavir i korepeticiju. Pročelnica klavirskog odjela dostavila je satnice nastavnika od kojih su oduzeti nastava korepeticije suvremenog plesa i klasičnog baleta s obzirom da ta nastava nije predmet ovog istraživanja.

Kao što je prethodno navedeno, 117 učenika pohađa osnovnu glazbenu školu, smjer klavir, a 27 učenika pohađa srednju glazbenu školu, smjer klavir. Od toga je ukupno 75 učenika upisano u niže razrede osnovne glazbene škole, a 42 učenika upisano je u više razrede osnovne glazbene škole. 12 učenika upisano je u prva dva razreda srednje glazbene škole, a 5 učenika upisano je u treći i četvrti razred srednje glazbene škole.

Tablica 1. Upisani učenici klavira u školskoj godini 2022./2023. i ukupan broj sati (sunčani sati)

OGŠ	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	84
Klavir	25	26	24	15	18	9	93h 45'
SGŠ	I.	II.	III.	IV.			
Klavir	4	8	2	3			39h
							132h 45'

Na teorijskom smjeru, u pripremnim razredima ima upisano 8 učenika, u prva dva razreda srednje glazbene škole ih ima upisano 12 (u prvom razredu 5 upisanih učenika, a u drugom 7), a u četvrtom srednje ima upisano 5 učenika. U trećem srednje nema upisanih učenika teorijskog smjera.

⁸ Glazbena škola Franje Kuhača Osijek. <https://gsfk-osijek.hr/>

Tablica 2. Upisani učenici teorijskog smjera u školskoj godini 2022./2023. i ukupan broj sati (sunčani sati)

PR	I.	II.			
Teorijski smjer	4	4			10h
SGŠ	I.	II.	III.	IV.	
Teorijski smjer	5	7	-	5	25h
					35h

Učenici drugih instrumenata i solo pjevanja nisu posebno izdvojeni u tablicu već zbirno navedeni prema razredima koje pohađaju.

Puhači: oboa (1 - PR1), fagot (1 – PR1), truba (1 – PR1) – ukupno 3 učenika upisanih u pripreme razrede. U srednjoj školi upisano je: oboa (1 – SŠ4), flauta (1 – SŠ1, 1 – SŠ3), klarinet (1 – SŠ2, 1 – SŠ3, 1 – SŠ4), fagot (1 – SŠ3) – ukupno 7 učenika upisanih u srednju glazbenu školu; 2 učenika u nižim razredima srednje glazbene škole, 5 učenika u višim razredima srednje glazbene škole.

Gudači: violina (1 – SŠ1, 1 – SŠ2, 2 – SŠ3) – ukupno 4 učenika upisanih u srednju glazbenu školu; 2 učenika u nižim razredima srednje glazbene škole, 2 učenika u višim razredima srednje glazbene škole.

Tambure (3 – SŠ1, 2 – SŠ3, 1 – SŠ4) – ukupno 6 učenika upisanih u srednju glazbenu školu; 3 učenika u nižim razredima srednje glazbene škole, 3 učenika u višim razredima srednje glazbene škole.

Udaraljke (1 – PR1, 1 – PR2) – ukupno 2 učenika upisanih u pripreme razrede.

Solo pjevanje - pripremi (4 – PR1, 1 – PR2) – ukupno 5 učenika upisanih u pripreme razrede. Solo pjevanje – srednja (3 – SŠ1, 3 – SŠ2, 3 – SŠ3, 2 – SŠ4) – ukupno 6 učenika upisanih u niže razrede srednje glazbene škole, 5 učenika u višim razredima srednje glazbene škole.

Tablica 3. Upisani učenici na druge instrumentalne smjerove i solo pjevanje, po razredima

PR	I.	II.			Klavir	Korepeti.
Instrumentalni smjer	4	1			30'	2h 30'
Solo pjevanje	4	1			30'	2h 30'

SGŠ	I.	II.	III.	IV.		
Instrumentalni smjer	5	2	7	3	7h	13h 30'
Solo pjevanje	3	3	3	2	5h 30'	8h
					13h 30'	26h 30'

Tablice pokazuju da zbroj sve nastave klavira i korepeticije iznosi 207 sati i 45 min nastave tjedno.

Analiza radnog vremena pokazala je da svaka učionica raspolaže s ukupno 13:30 sunčanih sati dnevno koji stoje na raspolaganju za održavanje nastave, budući da je radno vrijeme škole od 7:30 ujutro do 21:00 od ponedjeljka do petka te subotom 5 sunčanih sati (od 8:00 do 13:00 sati). Učionice namijenjene za nastavu klavira sadrže dva instrumenta: dva polukoncertna klavira ili polukoncertni klavir i pijanino. Takvih učionica u prostoru škole je 9, od kojih su dvije s polukoncertnim klavirom i pijaninom. Učionice namijenjene za nastavu klavira su brojevi: 3, 14, 18, 19, 20, 20a, 21, 22, 25. U svim učionicama rade nastavnici klavira osim u sobi 22 u kojoj jednu smjenu radi nastavnica solo pjevanja. Soba 25 je dana na korištenje i drugim odjelima po potrebi. Od ponedjeljka do petka radno vrijeme škole na bazi 9 učionica iznosi 607,5 sunčanih sati, a kada se doda subota od 45 sunčanih sati, dolazi se do raspoloživosti prostora od 652,5 sunčanih sati.

Kao što je navedeno u uvodu, u školskoj godini 2022./2023. stalno je zaposleno 17 nastavnika klavira i korepeticije na puno radno vrijeme te je 1 nastavnik klavira i korepeticije zaposlen na nepuno radno vrijeme za stalno. Puno radno vrijeme nastavnika klavira je 22 sata u neposrednoj nastavi.⁹ Na 17 nastavnika klavira, to iznosi 374 sati neposredne nastave. Osim toga, 1 nastavnik klavira i korepeticije zaposlen je na 6 sati neposredne nastave, što ukupno iznosi 380 sati neposredne nastave. S obzirom da to uključuje svu nastavu klavira i korepeticije, izostavljena je nastava korepeticije suvremenog plesa i klasičnog baleta jer se ta nastava izvodi na nastavi suvremenog plesa i klasičnog baleta koje su u dvorani Škole te u prostorima Kulturnog centra Osijek. Ta satnica korepeticije iznosi 42 sata neposredne nastave što znači da nastava klavira i korepeticije instrumenata i solo pjevanja iznosi 338 sati. U to su uključeni sati

⁹ Do punog radnog vremena je 18 sati ostalih poslova.

pročelnništva, voditeljstva smjene i ostalih dodatnih poslova koji su u iznosu od 12 sati. To onda iznosi 326 sati. Kada se ta satnica pretvori u sunčane sate, ona iznosi 244,5 sunčanih sati.

RASPRAVA

Samo kada se uspoređi radno vrijeme škole te satnice zaposlenih nastavnika klavira u školi, vidi se da je velika razlika između slobodnog prostora i potrebe za prostorom. Na prvi pogled se čini da Škola nepotrebno ima toliki broj učionica namijenjenih za nastavu klavira.

Uvidom u rasporede i detaljnijom analizom uviđa se da većina zaposlenih radi u slično radno vrijeme: prijednevne smjene u nastavi traju u prosjeku od 9:00 do 12:00 (neki kreću ranije, neki završavaju kasnije), a poslijepodnevne smjene su u prosjeku od 14:00 do 19:00 sati. Događa se da poneki nastavnici poslijepodnevne smjene kreću i ranije, završavaju i u 20:00 sati (čak i petkom poslijepodne). Uspoređujući rasporede nastavnika klavira s glazbeno-teorijskom osnovnoškolskom i srednjoškolskom nastavom te općeobrazovnom nastavom, vidi se da se nastavnici instrumenta „lijepe“ na nastavu glazbeno-teorijskih i općeobrazovnih predmeta da bi učenicima omogućili lakše pohađanje nastave u glazbenoj školi. To je evidentnije u nastavi osnovne glazbene škole kada nastavnici koji su u smjeni s nastavnicima glazbeno-teorijskih predmeta da vežu nastavu instrumenta za nastavu solfeggia ili zborova. Nastava solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi je u pravilu od 8:00 do 11:15 najkasnije te od 14:15 do 19:30 što upućuje na povezanost s rasporedom nastavom instrumenata. U večernjim terminima je skupna nastava zborova i orkestara, tako da individualna nastava niti ne može biti poslije 19:00 sati. Ono što je evidentno je da su sve učionice slobodne u „međusmjeni“, a to je u pravilu od 12:00 do 14:00 sati kada je nastavu za osnovnu glazbenu školu nemoguće organizirati jer učenicima smjene u općeobrazovnim školama završavaju ili poslije 13 i 14 sati, ili im počinju od 13 ili 14 sati.

Ono što valja istaknuti je da najveću učionicu s najboljim instrumentom, koja služi i za javne sate, učionicu br. 22, koriste nastavnica klavira i nastavnica solo pjevanja, umjesto da ju se koristi za rad s darovitim učenicima. Osim toga, u učionici br. 20a radi samo jedna kolegica zaposlena na puno radno vrijeme nastave klavira. Sobu 25 koriste nastavnice klavira i korepeticije s većinskom satnicom korepeticije suvremenog plesa ili drugih instrumenata. Tako u učionici br. 20a pola dana učionica po rasporedu stoji prazna, kao i učionica 25. Ostale su učionice u pravilu popunjene po prethodno napisanim smjenama sa slobodnim ranojutarnjim terminima, međusmjenama te kasnim večernjim terminima.

Vodeći se pitanjem iskorištenosti učionica namijenjenih za nastavu klavira, može se zaključiti da nisu u potpunosti iskorištene. Većinom je to zbog smjena učenika koji pohađaju glazbenu školu pa ostaju prazne međusmjene. Ono što je moguće je napraviti kvalitetnu preraspodjelu. Ako je pitanje optimizacije iskorištenosti, onda bi to bilo da se u jednu učionicu smjeste jedna nastavnica s punim radnim vremenom nastave klavira te ostale nastavnice s malim satnicama u nastavi klavira, u skladu s grupama solfeggia koje im učenici pohađaju. Također smatramo nepotrebnim da se najbolji klavir na školi koristi u svrhu nastave pjevanja već bi se trebao koristiti za rad s darovitim učenicima klavira (u pravilu natjecatelji).

Jedino rješenje da se učionice popune u tom periodu bi bilo kada nastava općeobrazovnih predmeta ne bi bila u to vrijeme ili bi dio nastave završio do 11 sati da se individualna nastava klavira može održavati u navedenom terminu. Osim toga, trebalo bi što više srednjoškolske skupne nastave prebaciti na jutarnje i popodneve termine, da prijedodne i međusmjena ostanu slobodni za vježbanje instrumenta te individualne nastave. Ovo vrijedi za sve instrumentalne smjerove te smjer solo pjevanja.

ZAKLJUČAK

Hipoteze koje su potvrđene u ovom istraživanju jesu:

1. Ima dovoljno učionica opremljenih za nastavu klavira za izvođenje nastave klavira
2. Povećana je opterećenost učionica u popodnevnim satima

Hipoteze koje su pobijene u ovom istraživanju jesu:

1. Nije moguće smanjenje broja klavirskih učionica za izvođenje adekvatne nastave klavira

Može se reći da je trenutno više učionica namijenjenih za nastavu klavira nego što je stvarno potrebno, ali je stvarna povremena potreba za dodatnim prostorom, pogotovo u poslijepodnevnim terminima zbog povećanja učenika koji u glazbenu školu dolaze u poslijepodnevnoj smjeni. Moguće je smanjenje broja klavirskih učionica, ali na način da se kroz veći dio dana ustupe drugim odjelima za izvođenje svoje instrumentalne nastave, ali da pravo prednosti pri zauzimanju učionice ima nastavnik klavira zbog prirode nastave. Potrebno je izvršiti dubinsku analizu svih učionica i cjelokupne nastave koja se održava u glazbenoj školi da bi se donio konačni zaključak jer smatramo da je ovo potrebno napraviti na razini cijele škole radi optimizacije izvođenja cjelokupne nastave.

Ovakva situacija u kojoj se nalazi Škola utvrdila se istovjetnom sa mnogim drugim glazbenim školama diljem Republike Hrvatske na Državnom stručnom skupu „Centar izvrsnosti HDGPP-a“ održanom u siječnju 2023. u Opatiji, u organizaciji udruge Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga, krovne udruge glazbenih i plesnih škola zbog čega je važno nastaviti istraživanja.

LITERATURA

1. Glazbena škola Franje Kuhača Osijek. <https://gsfk-osijek.hr/>
2. Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu (2006.). Zagreb: MZOŠ
3. Nastavni plan i program za srednju glazbenu školu (2008.). Zagreb: MZOŠ